

נפש החיים | שער ד

פרק ח אמנם דון מינה נמי מענין ב' המשלים שהמשילו ז"ל בענין התורה והיראה. היפך מאשר שגו בזה כמה מרבת בני עמנו. שקובעים כל עסק למודם בספרי יראה ומוסר לבד. שכמו בענין קדימת האוצר להתבואה שבתוכו. וכי יעלה כלל על לב אדם כיון שכל קיום ושימור התבואה הוא האוצר יעסוק כל זמנו או רובו בבנין האוצר לבד. ולא יכניס בו תבואה מעולם. כן איך יעלה על לב איש לומר שזה תכלית האדם מישראל. שישים כל קביעת לימודו בבנין האוצר של י"ש לבד. והוא אוצר ריק. ולא עלתה בידו מכל עמלו רק מצוה א' של ה' אלהיך תירא. וגם אין עליה שם אוצר כלל. ולא כיונו רז"ל במאמרם הנ"ל אין לו להקב"ה כו' אלא אוצר של י"ש בלבד. אל אותה היראה שבתוכה מונחים המון תבואות. מקרא משנה והלכות ושאר עניני התורה. שהיראה היא אוצרם הטוב ומשמר' שיתקיימו אצלו. ערוכים ושנונים בפיו וחרותים על לוח לבו. כמו שמוכח ומוכרח ממ"ש עוד אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד. (וכידוע בשרש דבר ענין ב' הבחי' של תורה ויראת ה' במדות העליונים. שבחי' היראה ל"ל מגרמה כלום. כי היא נקי' באה רק שהיא אוצר בית קיבול השפע עליון מבחיני התורה. וכמ"ש וה' בהיכל קדשו. וע' בתיקונים ת"ב וג'). וזש"ה (משלי טו) טוב מעט ביראת ה' מאוצר רב ומהומה בו:

פרק ט וכן בענין ההיתר להפסיק באמצע הלימוד להתבונן עוד מעט ביראת ה'. שהמשילו ז"ל להיתר עירוב הקב חומטין בכור תבואה. מינה נמי. שכמו שאם עירב בכור תבואה יותר מקב חומטין אשר איננו צריך לקיום התבואה ה"ה גזל ואונאה. כן בענין היראה. אם יאריך בה האדם זמן יתר מכדי מדתה הנצרך לקיום ושימור רב תבואות התורה. ה"ה גוזל אותו הזמן העודף. מהתורה שהיה צריך ללמוד באותו העת. כי לא הורשה לעסוק בהתבוננות וקניית היראה. אלא כפי אשר ישקול בשכלו לפי טבעו וענינו. שזה העת הוא צורך והכרחי לו לעסוק בקניית היראה ומוסר. לצורך השימור והקיום של תבואת התורה: ובאמת כי האדם הקבוע בעסק התורה לשמה כמו שפירשנו בפ"ג ענין לשמה. איננו צריך לרוב עמל ויגיעה ואורך זמן העסק בספרי יראה עד שיוקבע בלבו יראתו יתב'. כאותו האדם אשר איננו קבוע בעסק התורה. כי התורה הקדושה מעצמה תלבישהו יראת ה' על פניו במעט זמן ויגיעה מועטת ע"ז. כי כך דרכה וסגולתה של התורה הקדושה כמ"ש כל העוסק בתורה לשמה כו' ומלבשתו ענוה ויראה. ובמשלי רבתא פ"א חכמה ומוסר אוילים בזו אם מוסר למה חכמה ואם חכמה כו' אלא אם למד אדם תורה ויושב ומתעסק בה כדי צרכו הרי בידו חכמה ומוסר ואם לאו כו'. ובתד"א סא"ר פי"ח ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל כו' (יחזקאל מ"ז) ומזה העץ אשר יעלה בנחל זה אלו ת"ח שיש בהם תורה מקרא ומשנה הלכות ואגדות ומע"ט ושימוש ת"ח כו'. משלו משל למה"ד כו'. כך ת"ח בעוה"ז בד"ת כיון שקראו את המקרא ושנו כו' וד"ת מתוק עליהם. הקדוש ברוך הוא מרחם עליהם ונותן בהם חכמה ובינה ודעה והשכל לעשות מע"ט ות"ת והכל מתוקן לפנייהם כו':

פרק י ובשעת העסק והעיון בתורה. ודאי שא"צ אז לענין הדביקות כלל. כנ"ל שבהעסק ועיון לבד הוא דבוק ברצונו ודבורו יתב' והוא יתב' ורצונו ודבורו חד. והוא ענין מאמרם ז"ל בשמות רבה פל"ג אדם לוקח חפץ שמא יכול לקנות בעליו. אבל הקדוש ברוך הוא נתן תורה לישראל ואומר להם כביכול לי אתם לוקחים כו'. וז"ש בכ"מ בזוהר דקב"ה ואורייתא חד. וגדולה מזו בפ' בשלח ס' ע"א ואוליפנא דקב"ה תורה איקרי כו' ואין תורה אלא קב"ה. וגם כי שרשה העליון של התורה הקדושה הוא בעליון שבהעולמות הנקראים עולמות הא"ס. סוד המלבוש הנעלם הנזכר בסתרי פליאות חכמה מתורת רבינו האריז"ל. שהוא ראשית סוד אותיות התורה הקדושה. וכמ"ש ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז. וז"ש ז"ל שקדמה לעולם היינו גם מכל העולמות כולם. שהרי אמרו בב"ר פ"א שקדמה לכסא הכבוד. והאמת שקדמה כביכול גם לעולם האצילות יתב' כנ"ל. אלא שהאצילות נקר' אין ומסוד הכסא מתחיל סוד השיעור קומה כביכול לכן אמרו שקדמה לכסא הכבוד. ולכן בה נאצלו ונבראו כל העולמות עליונים ותחתונים. כמ"ש (משלי ח') ואהיה אצלו אמון ואמרו ז"ל א"ת אמון אלא אומן וכו'. ובמשלי רבתא רפ"ט חכמות בנתה ביתה זו התורה שבנתה כל העולמות:

והענין כי התורה הקדושה היא דבורו יתב'. ובמאמר פיו ית' במע"ב נבראו העולמות כולם. שע"י סידור גלגול צרופי האותיות עפ"י סדר הרל"א שערים פנים ואחור שבמאמר בראשית ברא וכו'. נאצלו ונבראו העולמות עליוני עליונים רבי רבון בכל סדר מצבם ופרטי עניניהם וכל הנכלל בהם. וכן בכל מאמר ומאמר שבו ע"ד הנ"ל נבראו כל פרטי המינים והענינים שבאותו הסוג שעליו נאמר אותו המאמר. כמ"ש בזוהר תרומה קס"א א' דכד ברא קוב"ה עלמא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא ובאורייתא אתברי עלמא כמה דאוקמוה דכתיב ואהיה אצלו אמון בי ברא קוב"ה עלמא דעד לא אתברי עלמא אקדימת אורייתא כו'. וכד בעא קוב"ה למברי עלמא הוה מסתכל בה באורייתא בכל מלה ומלה ועביד לקבלה אומנותא דעלמא בגין דכל מלין ועובדין דכל עלמין באורייתא אינון כו'. באור' כתיב בה בראשית ברא וכו' אסתכל בהאי מלה וברא את השמים. כתיב בה ויאמר אלהים יהי אור אסתכל בהאי מלה וברא את האור. וכן בכל מלה ומלה דכתיב בה באורייתא אסתכל קוב"ה ועביד ההוא מלה. וע"ד כ' ואהיה אצלו אמון כג"ד כל עלמא אתברי ע"כ. ולכן כל התורה בכלל וכל העולמות כלליהם ופרטיהם וסדורם וכל עניניהם כולם כלולים ורמוזים בעשר המאורות דמע"ב. וכמ"ש רבינו הגדול הגאון החסיד מוהר"א זצוק"ל בפ"י על הספד"צ בפ"ה. ועיין בזה בזוהר בראשית מ"ז א':

ולכן אמרו בזוהר דאורייתא היא נהירו דכל עלמין וחיותא וקיומא ושרשא דכלהון. והענין כי העולמות הולכים על סדר ההשתלשלות וההדרגה שכל עולם היותר עליון וגבוה הוא נשמתו וחיותו וקיומו ואורו של העולם שתחתיו לבד. אמנם יתרון עולם האצילות על ה' עולמות בי"ע. שהוא מתפשט ומאיר לכל הג' עולמות בי"ע שתחתיו. ע' בע"ח שער פנימיות וחיצונות דרוש ב' ושם ריש דרוש ח' וריש דרוש י' ובשער דרושי אבי"ע פ"ז ובשער השמות פ"א ובשעת קליפת נגה פ"א. שכולו אלקות גמור. כמ"ש בהקדמת

כחנו כראוי. אנו מנחילין חיי עד וממשיכים משרשה הנעלם למעלה מכל העולמות. תוספות קדושה וברכה ואור גדול בכל העולמות. ז"ש במשלי רבתי פ"ב מכל משמר נצור לבך שלא תברח מד"ת למה כי ממנו תוצאו חיים ללמדך שמד"ת יוצאין חיים לעולם. וגם לבנות הנהרסות בתיקונים גדולים. לקשר ולייחד ולהשלים העליונים עם התחתונים. וכל העלמין שקילין ונהירין כחדא. כמאמרם ז"ל בפ' חלק (צ"ט ב') אר"א כל העוסק בתורה לשמה כאלו עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנא' או יחזק במעוזי יעשה שלום לי כו' רב אמר כאלו בנה פלטרין של מעלה ופלטרין של מטה שנא' ואשים דברי בפך וכו' לנטוע שמים וליסוד ארץ. ובחזית. שוקיו עמודי שש אלו ת"ח למה נמשלו לעמודים שהם עמודי עולם שנא' אם לא בריתי יומם ולילה כו'. ובמשלי רבתי חכמות בנתה ביתה כו'. אמר הקדוש ברוך הוא אם זכה אדם ולמד תורה וחכמה חשוב לפני כמו שברא שמים וכאלו העמיד כל העולם כולו. ושם בפ' אשת חיל אמרו. אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני היו מתעסקין בתורה ביום ובלילה ומעלה אני עליכם כאלו אתם מעמידים את כל העולם. ובזוהר בראשית מ"ז א' כל מאן דאשתדל באורייתא בכל יומא יזכי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי. ויתחשיב ליה כאלו באני עלמין. דהא באורייתא אתבני עלמין ואשתכלל הה"ד ה' בחכמה יסד ארץ וגו'. וכתבי ואהיה אצלו אמון כו' וכל דאשתדל בה שכלל עלמין וקיים ליה. ות"ח ברוחא עביד קב"ה עלמא וברוחא מתקיימא דא רוחא דאינון דלעאן באורייתא כו'. ושם בפ' וישב אחר שהארץ תחלה במעלתו הנוראה של האדם העוסק בתורה בעה"ז ובעה"ב. ועונשו הגדול בשני העולמים כשמתרפה ממנה ח"ו. סיים ואמר בג"כ כלא קיימא על קיומא דאורייתא ועלמא לא אתקיים בקיומיה אלא באורייתא דאיהו קיומא דעלמין עילא ותתא דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה כו'. ובפ' תרומה קס"א א' אחר שהארץ בענין לבאר איך שבהתורה נבראו כל העולמות. אמר אח"ז כיון דאתברי עלמא כל מלה ומלה לא הוה מתקיים עד דסליק ברעותא למברי אדם דיהוי משתדל באורייתא ובגיני' אתקיים עלמא. השתא כל מאן דאסתכל בה באורייתא ואשתדל בה כביכול הוא מקיים כל עלמא. קב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא. ב"ו אסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא. אשתכח דעובדא וקיומא דכל עלמא אורייתא איהי. בג"כ זכאה איהו ב"נ דאשתדל באורייתא דהאי איהו מקיים עלמא. ובפ' ויקרא י"א סוף ע"ב בגין דעלמא לא אתברי אלא בגין אורייתא וכל זמנא דישראל מתעסקי באורייתא עלמא מתקיימא. וכל זמנא דישראל מתבטלי מאורייתא מה כתי' אם לא בריתי יומם ולילה כו' ולכן אמרו בפ' מעלות התורה שכל העוסק בתורה לשמה נק' ריע. כי כביכול נעשה שותף ליוצר בראשית ית"ש. כיון שהוא המקיים עתה את כל העולמות בעסק תורתו. ובלתי זה היו חוזרים כלם לתוהו ובוהו. וכמ"ש במדרש הנ"ל דמיתך רעיתי רעיתי דעולמי שקבלו תורתי כו':

התיקונים דע"ס דאצילות מלכא בהון איהו וגרמיה חד בהון איהו וחיזיה חד בהון מה דלאו הכי בע"ס דבריאה דלאו אינון ואיהו חד לאו אינון וגרמיהון חד. ולכן התורה הק' ששורשה העליון הנעלם הוא למעלה מעלה גם מאצילות קדשו יתב' כנ"ל וקב"ה ואורייתא כלא חד. היא הנפש והחיות ונהירו ושרשא דעלמין כלהו. שכמו שבעת הבריאה בה נאצלו ונבראו כולם. כן מאז היא נשמתם וחיותם וקיומם על סדר מצבם. ובלתי שפעת אורה בהם כל רגע ממש להאירים להחיותם ולקיימם. היו חוזרים כולם לתוהו ובוהו ממש:

פרק יא ולזאת עיקר חיותם ואורם וקיומם של העולמות כולם על נכון. הוא רק כשאנו עוסקים בה כראוי. כי קב"ה ואורייתא וישראל כולא חד. שכ"א מישראל שרש נשמתו העליון מדובק ונאחז באות א' מהתורה והיו לאחדים ממש. ולכן אמרו בב"ר פ"א שמחשבתן של ישראל קדמה לכ"ד. ולא לחלוק על מ"ש שהתורה קדמה לכ"ד כי הכל א' בשרשן. והיא היא. וז"ש מחשבתן של ישראל. וכמ"ש ישראל עלה במחשבה ר"ל ראשית המחשבה סוד הרעותא עלאה כמ"ש בזוהר וירא קי"ח ב' דהא ישראל סליק ברעותא דקוב"ה עד לא יברא עלמא. והרעותא היא ראשית הכל אלהות גמור כביכול. מעולמות א"ס כנזכר שם בפ' נח ס"ה א' ופקודי רס"ח ב' אר"ש ארימית כו' דכד רעותא עלאה כו' וכל אינון נהורין מרזא דמחשבה עלאה ולתתא כלהו אקרונ א"ס. ע"ש היטב ובהגהת הרח"ו ז"ל שם ובע"ח שער עיגולי ויושר ריש ענף ד' ובשער השתלשלות הי"ס ריש ענף ב'. ולכ"א בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית. (ולכן אמרו ז"ל (מ"ק כ"ה א') העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה"ד לרואה ס"ת שנושרף. שקדושת נשמת כל א' מישראל היא היא קדושת ס"ת ממש). ולכן מעת הבריאה שהיתה התורה גנוזה עדיין במקור שרשה הנעלם מכל העולמות עליונים. ומרחוק לבד האירה לכל העולמות להחיותם ולקיימם. ולא נשתלשלה עצמותה ממש למטה לזה העולם שיעסקו בה קבוצי מטה. עדיין היו העולמות רופפים ורותתים ולא היו על מכונם האמתי. וקראום רז"ל שני אלפים תהו. והיו תלויים ועומדים עד עת מ"ת. כידוע מאמרם ז"ל (שבת פ"ח א') שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מע"ב אם מקבלין ישראל וכו' ואם לאו וכו'. וכ"ה בשמות רבה פמ"ז ודברים רבה ספ"ח ובריש התנחומא. וברבה שה"ש דמיתך רעיתי רבנן אמרי רעיתי דעולמי שקבלו תורתי שאלו לא קבלו הייתי מחזיר את עולמי לתו"ב דאר"ח בשם ר"א כתיב נמוגים ארץ כו' אנכי תכנתי עמודים סלה אלולי ישראל שעמדו על הר סיני כו' ומי בסס העולם אנכי כו' בזכות אנכי ה' אלהיך תכנתי עמודיה סלה. ומאז שנשתלשלה וירדה כביכול ממקור שרשה הנעלם לזה העולם כמאמרם ז"ל בא משה והורידה לארץ. כל חיותם וקיומם של כל העולמות הוא רק ע"י הבל פינו והגיונינו בה. והאמת בלתי שום ספק כלל. שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה. כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו חס ושלום. וכן שפעת אורם או מיעוטו ח"ו הכל רק כפי ענין רוב עסקנו בה. לכן אנו מברכים עליה וחיי עולם נטע בתוכנו. כענין הנטיעה שנטיעתה כדי לעשות פרי להרבות טובה. כן אם אנו מחזיקים בתוה"ק בכל

